

"Bize de aferin düştü..."

B İ R Ö Z Y A Ş A M Ö Y K Ü S Ü

M E H M E T
B A L D U K

RIDVAN AKAR

MEHMET
BALDUK
VAKFI

BİR ÖZ YAŞAM ÖYKÜSÜ: MEHMET BALDUK

“Bize de ‘aferin’ düştü...”

Yazan: Rıdvan Akar

Editör: Ömer Sercan

Yayına hazırlayan: Sema Çubukçu

Kapak tasarımı: A. Uğur Alparslan

Fotoğraf editörü: A. Uğur Alparslan

Sayfa uygulama: Taylan Polat

Yayın hakları: © 2026 Mehmet Balduk Vakfı

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Mehmet Balduk Vakfı'ndan ve Doğan Yayınları'ndan yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

1. baskı / Haziran 2026 / ISBN 978-625-92196-0-8

Mehmet Balduk Vakfı

Abdulhamithan Mah. 3007. Sokak, No:5 Onikişubat - KAHRAMANMARAŞ

Sertifika no: 83028

Baskı: Optimum Basım

Tevfikbey Mah. Dr. Ali Demir Cad. NO:51/1

34295 K.Çekmece/İSTANBUL

T: +90 212 463 71 25

Sertifika No: 41707

Bu eser Doğan Yayınları tarafından yayıma hazırlanmıştır.

Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Ticaret A.Ş.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 3, Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL

Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16

www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

B İ R Ö Z Y A Ş A M Ö Y K Ü S Ü

M E H M E T

B A L D U K

"Bize de aferin düştü..."

DOĞAN KİTAP
DİRNEKTİR
RIDVAN AKAR

MEHMET
BALDUK
VAKFI

İçindekiler

Sunuş 11

1. Bölüm: "Ağa"nın oğlu 15

2. Bölüm: Sivil topluma adanmış bir ömür 91

3. Bölüm: Lider olmak ve olmamak... 211

4. Bölüm: Yeniden aileye ve kendine dönüş 279

Sönsöz 333

Ekler 337

Albüm 349

“Size nasıl öldüğünü değil,
nasıl yaşadığını anlatacağım...”

Son Samuray filminden

Sunuş

Bir biyografi çalışmasının –yazar açısından– en önemli eksikliği duygu olabilir. Yazarın, kitabın öznesi olan kahramanıyla bir empati içinde düşünmesi gerekir. Zira bazen biyografisi yazılan isim olaylar, insanlar, dönüşümler, kırgınlıklar, sevdalar, üzüntü ve vefasızlıklar karşısında ne hissettiğini anlatamaz. Anlatmak istemez. İçinde yaşamayı tercih eder. O empatiyi hissedebileceğiniz en önemli kriter gözlerdir. Muhatabınız size ne söylesen söyleyin, gözleri gerçeğin temsilcisidir. Anlattığı bahsin sağlaması gözlerinde vardır.

Bir biyografi çalışmasında eğer ki artık dünyada olmayan bir kahramanı çalışıyorsanız bu şansınızı yitirirsiniz. Sayıları 25'i bulan biyografi kitabı dağarcığımda ilk kez bu şanssızlıkla malulüm. Muhataplarının “Hiç ölmeyecekmiş gibi tutkuluydu” dedikleri Mehmet Balduk artık yok. Her ne kadar bu kitap –sevenlerinin kalbinde– hâlâ yaşadığı ve yaşatılacağını anlatacaksa da o gözlerden mahrum yazım sürecine başlıyoruz.

Daha da kötüsü, yaşamı boyunca ser verip sır vermeyen tabiatı nedeniyle en yakınlarının bile çözmekte zorlandığı duygu dünyasını, ketumiyet üzerine kuran bir iş insanını anlatacağız. Zor zamanlarında bile suskunluğuyla çevresine burçlar ören Mehmet Balduk'un o kalesinin anahtarına sahip değiliz. İlginçtir, iş dünyasındaki hâkim kimliğini iç dünyasıyla ilgili sorulara kapatan Balduk için elimizde kriter alabileceğimiz söyleşi, yazı vb. araçlardan da yoksunuz.

Oysa anlatacağımız öykünün kahramanı, adıyla bir kentin özdeşleştiği bir dönemin adıydı. Anadolu sanayicileri içinde kente olan katkı ve yaratıkları istihdam ve yatırımlarla öne çıkan “aileler” oldu. “Aileler” diyoruz çünkü genelde gerek tarihsel olarak o kentteki geçmişleri gerekse “zenginlikleri ve siyaset üzerindeki etkileri” üzerinden kurulmuş olan bir “hâkimiyet” ilişkisinden söz ediyoruz. Mehmet Balduk ise nüfuzunu kendi yaratan,

büyüdüğü ve yaşadığı şehrine olan sevgi/hizmet üzerinden yıllara yansıyan bir liyakatle, bu “ailelerden” çok daha fazlası oluvermişti. Kahramanmaraş ile Mehmet Balduk ismi birlikte anılan, bir bağımlılık ilişkisiydi. Kazandığında da kaybettiğinde de şehrin sınırları içindeydi. Şehirle özdeşleşmişti. Bu ilişkinin bağımlı değişkeni oydu. Karşılığında itibar ve –kendi de-yimiyle– “aferin”le yetineceği bir diğerkâmlıktı.

Onun içindir ki Kahramanmaraş zenginleştikçe, büyüdüğü bu değişimde en çok anılan isim oldu. Kahramanmaraş’ın siyasetçileri, vekilleri ve ekonomik gücü çok daha yüksek sanayicileri vardı, ancak kentin toplam refahının artışında kimi zaman iktisat politikaları ve Ankara’nın aldığı kararların ötesinde “Balduk etkisi” bulunuyordu. Kahramanmaraş’ın sakin gücüydü. O sakin gücün nüfuzu ve saygınlığıyla badireler atlatıldı.

Mehmet Balduk liderdi. Kamusal rolünü siyasetten kaynaklanacak bir post yerine, bir sivil toplum kuruluşunda (STK) sürdürmüş ve liderliğini yaptığı Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odası’na vizyonu ve misyonunun ötesinde bir nüfuz alanı yaratmıştı. Kimi zaman liderler yaşadıkları toplumun öncüleriydi. O da modernitenin dönüştürücü etkisiyle aykırı olmaktan çekinmemiş ama en önemlisi Kahramanmaraş’ta kabul görmüş ve benimsenmişti.

Mehmet Balduk’u anlatacağız. Dışarıdaki dünyada sert bakışlı, tok sesli, dobra bir adamın özel yaşamında yumuşak, sevecen duygu dünyasını –ve belki de onun içindir ki– sevenlerinin bitmeyen yasını aktaracağız. Sevenler için “her ölümün erken”¹ olması gerçeğiyle acıların taze olduğu bir dönemde çalışmaya başladık.

Mehmet Balduk’un yaşamöyküsünde üç dönem var. Birincisi, aile içinde yoğrulduğu, çevreyle beslendiği ve kişiliğini inşa ettiği süreç, ikinci olarak iş insanı olarak başladığı yolculuğu sivil topluma dönük girişimleri ve ardından temsilcisi olduğu kurumu zirvelerine taşıdığı bir yolculuk ve nihayetinde yeniden kendi yağıyla kavrulduğu Kahramanmaraş’la özdeşleşen bir misyon dönemi. Bu üçüncü dönemin alametifarikası, hastalık, kırgınlıklar ve hayal kırıklıklarıyla iç dünyasına dönüşüydü.

Oğlu Emre Balduk, “Babamın geçmişinin sağlaması, musalla taşında yatarken, hakkının helal edilmesini isteyen imama yanıt olarak, çok yük-

1. Üstü Kalsın

Ölüyorum tanrım / Bu da oldu işte/Her ölüm erken ölümdür /
Biliyorum tanrım. / Ama, ayrıca, aldığın şu hayat / Fena değildir... /
Üstü kalsın... (Cemal Süreya)

sek bir 'helal olsun' sesiydi. Cami avlusunun inlediğini bugün gibi hatırlıyorum" demişti. 66 yıllık yaşamına itibar ve dürüstlük sığdırmıştı Mehmet Balduk. Örneklerini okuyacaksınız.

Kitabımızın teşekkür hanesinde öncelikle Balduk Ailesi var. Her zaman güler yüzlü ve çok zarif bir ev sahibi olarak bizlere her türlü kolaylığı sağladılar. Sayın Sibel Balduk şahsında Balduk Ailesi'ne teşekkür ederim. Aysima Yılmaz Hanım sürecin kolaylaştırıcı ismiydi. Kitap ve belgeselimizde yolumuzu aydınlattı. Kitaba söyleşileri, paylaştıkları belgeler ve gönderdikleri yazılarla katkı veren isimleri de minnetle anıyoruz. Prodüksiyon sürecinde ekibimizin özverili isimleri, yönetmenimiz ve kardeşim Murat Kahraman, yönetmen yardımcısı Orhan Kara, kameraman Gökhan Aras, kamera asistanımız Uğur Özel ve editörümüz Ömer Sercan'ı şükranla anıyorum.

Kitabın hazırlanma süreci benim açımdan zor bir döneme denk geldi. Ameliyat izleri kitapla haşır neşir oldukça belirsizleşti. Uğraşı süreci sorunlarımı unutturmuştu.

Bir Anadolu iş insanını mı yoksa ülkesini ve milletini anlayan, şehrine hizmet etmeyi ikbalinden öteye taşıyan bir bilgiyi mi anlattığımıza kitabın sonunda siz karar verin.

Artık Kahramanmaraş'ın kapılarını açalım. Depremin acılarıyla yoğru lan bir kente umut aşıl原因 o geçmişini anmaya başlayalım...

Beşiktaş, 2026

1. BÖLÜM

“Ağa”nın oğlu

Giriş

Biyografi kitaplarındaki en meşakkatli bölüm, aile tarihinin anlatılmasıdır. Zira kaynaklar sınırlıdır. Osmanlı'dan gelen yazının herkes tarafından okunamaması, Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk ciddi nüfus sayımının II. Mahmud döneminde (1831) yapılmış olması ve 2525 sayılı Soyadı Kanunu'nun (2 Temmuz 1934) ardından lakap ve unvanların kaldırılmış olması² nedeniyle ailelerin geçmişlerinde tarihsel kopukluklar ortaya çıktı. Aristokratik bir geçmiş peşinde olmayan Anadolu ahalisi açısından, bu kopukluğun giderilmesi, çok da fikri takibi yapılan bir konu olmaktan çıkıvermişti.

Balduk Ailesi de bu durumdan azade değildi. Ailenin hayatta olan son kuşağı çeşitli anlatılardan hareketle düne dair ipuçları veriyor, ancak belge düzeyinde bu anlatıların doğrulanması mümkün görünmüyordu. Nüfus sorgusundan hareketle ailenin baba tarafında ancak Mehmet Balduk'un dedesi Haydar Ağa'ya kadar uzanan bir geçmiş söz konusuydu. Kayıtlarda Haydar Ağa'nın doğum ve ölüm tarihleri yoktu. Oğlu ve Mehmet Balduk'un babası Şih Arif Balduk ise 1911 doğumluydu. Ya öncesi? Öncesi pusluydu. Haliyle geçmişin izini sürmek için tek çare aile içi anlatılardı. Mehmet Balduk'un biyografisine başladığımız günlerde aile geçmişine ilişkin sorulara verilen yanıtlarda bir pişmanlık vardı: "Keşke onlar yaşarken sorsaydık..." Zira kolektif hafıza yazılı değil, sözlü bir geçmiş ve anlatıya dayanıyordu.

Bu anlatılardan hareket ederek bir aile tarihi kurgusu oluşturmak olanaklı olmadığı için rivayet/anlatı düzeyinde tabii ki değineceğiz. Ancak "aile tarihi" kurgusundaki belge ve bilgileri doğrulama şansımız olmadığı için sadece Mehmet Balduk'un ait olduğu kültür ve değerlerin anlaşılma-

2. Efendi, Bey, Paşa Gibi Lakap ve Unvanların Kaldırılmasına Dair Kanun (1) Kanun Numarası: 2590 Kabul Tarihi: 26/11/1934. Ağa, Hacı, Hafız, Hoca, Molla, Efendi, Bey, Beyefendi, Paşa, Hanım, Hanımefendi ve Hazretleri gibi lakap ve unvanlar kaldırılmıştır. Erkek ve kadın vatandaşlar, kanunun karşısında ve resmi belgelerde yalnız adlarıyla anılırlar.

sı açısından o geçmişe bir kıymet atfedecek ve ötesine geçmeyeceğiz. Çünkü biliyoruz ki bireye kişilik ve kimliğini kazandıran kültür/gelenek/inanç manzumesi aile ve çevreden edinilen bir birikime dayanır. Dolayısıyla “Nasıl Mehmet Balduk olunur?” sorusuna verilecek yanıt o geçmişte saklıdır.

Bu bölümde Şih Arif Balduk’un ya da kamusal bilinirliğiyle “Arif Ağa”nın ailesiyle başlayacak ve Mehmet Balduk’un hangi çevre, iklim ve değerlerle büyüdüğü sorusuna yanıt arayacağız.

“Kimlerdensiniz?”

Anadolu’da hemşerilik akrabalıktan sonraki en önemli bağı oluşturur. Bir toplumsal kimlik³ ve aidiyet ilişkisini barındırır. Hemşerilik bir yakınlık beyanıdır. Bu nedenle de “aynı topraktan” olmanın ilk adımında “memleket” sorulur. Bir sonraki adımı işte o sorudur: “Kimlerdensiniz?..” Bu, ortaklaşmanın varacağı bir ileri aşamayı temsil eder.

Mehmet Balduk’un bu soruya vereceği yanıt türlü çeşitliydi. Aile içi anlatıda Balduk’un dedelerinin konargöçer bir aşiretten geldikleri biliniyordu. Rışvan Aşireti, Malatya ile Maraş arasında yaylayan/kışlayan konargöçer bir topluluktu. Rışvan Aşireti olarak da kayıtlara geçen aşiret, Maraş Yörükleri arasında sayılıyordu.⁴ Balduk Ailesi, Rışvan Aşireti’nin Dalyanlı Kolu’nun Hamidli Cemaati’ndendi.⁵

Faruk Söylemez Hamidli (bazı kaynaklar oymağı Hamidli ya da Hamidli olarak belirtiyor) cemaati hakkında şu bilgileri veriyordu:⁶

3. “Hemşeri sözcüğü, aile kökeni itibarıyla aynı coğrafi alanı tanımlayan bireylerin birbirlerini tanımlamaları olarak değerlendirilebilir. Burada coğrafi alan, bireyin kendi gibi aynı coğrafi alandan olduğuna inandığı bir toplulukla kurduğu etkileşimle anlam kazanır. Bu bağlamda hemşerilik belli bir mekânı içselleştirmiş ve bu mekân üzerinden bir ortaklık ilişkisi geliştirmiş insan topluluğunu ifade etmektedir. Aynı şekilde hemşeri kavramı, bireyin aidiyet duyduğu yerleşme dışında diğer bireyleri tanımlamak için de kullanılmaktadır. Genellikle aynı köyden, aynı ilçeden, aynı ilden, aynı bölgeden, hatta kimi zaman aynı ülkeden insanları tanımlamak için hemşeri kavramı kullanılmaktadır. Bu bağlamda ‘hemşeri’ sözcüğü bir sıfat olmanın ötesinde, toplumsal kimlik düzeyinde bir nitelendirme olarak görülebilir” (Recep Cengiz, “Yerleşme ve Kentleşme Arasında Bir Asma Köprü: Hemşeri Dernekleri”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research*, cilt 10, sayı 53, s. 475-476).

4. Yusuf Halaçoğlu, *Anadolu’da Aşiretler, Cemaatler, Oymaklar (1453-1650)*, Atayurt Yayınevi, 2020, Ankara, s. XXV, 1912-1914. Halaçoğlu’nun Türk Tarih Kurumu Başkanlığı döneminde hazırlanan, 6 cilt ve yaklaşık 3 bin sayfadan oluşan bu kitap, Anadolu’daki 41.295 cemaatin coğrafi tespiti bakımından önem arz ediyor. Halaçoğlu, Rışvan Aşireti’nin nüfusu arttıkça ülkenin batsına kadar yayıldığını vurguluyor. Ancak aşiretin konar-göçer yaşamında Maraş’ın önem taşıdığı anlaşılıyor. Özellikle Hamidli Cemaati’nin Balduk Ailesi’nin yaşadığı köy civarında yaygın olarak iskân edildiği dikkati çekiyor.

5. Bkz. Ek 1, Hamidli.

6. Faruk Söylemez, *Osmanlı Devleti’nde Aşiret Yönetimi: Rışvan Aşireti Örneği*, Kitabevi, İstanbul, 2007, s. 164. Rışvan Aşireti’yle ilgili bölümlerde, aksi dipnotta belirtilmedikçe Söylemez çalışmalarına atf yapılmıştır.

B İ R Ö Z Y A Ş A M Ö Y K Ü S Ü

M E H M E T B A L D U K

"Bize de aferin düstü..."

Mehmet Balduk, Türkiye'nin yaşadığı en ağır ekonomik kriz olan 2001 yılında Türk iş dünyası tarafından, Doğu Akdeniz ve Kahramanmaraş'ın önde gelen iş insanlarından ve kanaat önderlerinden biri olarak tanındı ve sevildi.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin kurumsal bir kimlik oluşturmasında, Kahramanmaraş'ın bir sanayi kenti olarak anılmasında başlıca isimlerden biriydi.

Mehmet Balduk bir Maraş sevdalısıydı. Yaşamını Kahramanmaraş'ın gelişmesine, modernleşmesine ve sanayileşmesine adanmıştı. Daha önemlisi en yetkili makamlara gelmesine karşın hiçbir biçimde gücünü kişisel zenginleşmesi için kullanmadı. Tersine, mütevazı ölçekte bir sanayici olarak kaldı. Çünkü tüm zamanını şehrine ve insanlarına ayırmıştı.

Ona düşen "aferin" aslında bir onur madalyasıydı. 2022'de kaybettiğimiz Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odası onursal başkanı Balduk'un yaşamını; bir kişinin bir kenti nasıl değiştirdiğinin öyküsünü okuyacaksınız.

RIDVAN AKAR

